

A nők helyzete és szerepe a mezőgazdaságban

Beszélgetés Orosz Tibornéval, a TOT nőbizottságának titkárával

Néhány hét választel benünket az októberben megtartandó III. országos nőkonferenciáról. Hazánk női társadalmának képviselői a Magyar Nők Országos Tanácsa számol majd be az elmúlt öt esztendő nő- és családpolitikai eredményeiről, köztük a mezőgazdaságban dolgozó nők élet- és munkakörülményeiről is. Ez alkalomból kerestük fel Orosz Tibornét, a Termelőszövetkezeti Országos Tanácsa nőbizottságának titkárával.

— Mit vár a termelőszövetkezeti mozgalom az országos nőkonferenciáról? A mezőgazdaságban dolgozó nőkkel kapcsolatosan milyen eredményekről, gondokról hallunk majd?

— Tavaly a mezőgazdasági termelőszövetkezetek IV. kongresszusán a küldöttek — a gazdálkodás értékelése, megvitatása mellett összegezték a szövetkezeti mozgalom társadalmi politikai eredményeit is. Meghatározták a szövetkezetekben dolgozó nők élet- és munkakörülményeit javító tennivalókat. Reméljük, hogy most az országos nőkonferencián is megfelelően foglalkoznak majd a termelőszövetkezetekben dolgozó nők helyzetével, problémáival és segítséget kapunk női politikai feladataink teljesítéséhez.

— Ma már megfelelő a nők helye és szerepe a szövetkezeti mozgalomban?

— Általában igen. A 930.000 fős tag mintegy 40 százaléka, az aktív dolgozóknak pedig egyharmada nő. Ők végzik az összes mezőgazdasági munkák 40 százalékát. S ha hozzáesszük azt is, hogy az 1981-es adatok szerint a háztáji gazdaságok termelési értéke csaknem 34 milliárd forint, s ez köztudomásúan nagyrészt a lányok, asszonyok keze munkájából ered, már választis adtam kérdésére.

— A mezőgazdasági szociális átszervezése után és különösen az utóbbi öt évben sokat változott a falu. A nagyszemű mezőgazdasági iparosította, városiasá tette a községeket. Hogyan hatott ez az ott élő nőkre?

— Amióta a nők bekapcsolódtak a szövetkezetek gazdálkodásába, megoldódott rendszeres és állandó foglalkoztatásuk. Ez a változás kihatott családi életükre is. Közelebb kerültek a városi életformához, ami jelentős eredmény. Persze, ez nem jelenti azt, hogy az ország minden pontján ilyen ma az élet. Vannak még nagyon szűkös körülmények között köztani. Találkoznunk még

olyan véleményekkel is — vezetékben, mennyire alkalmasak az irányító munkára? — Nincs az a mezőgazdasági termelőszövetkezet, amelyben a nők nem vannak jelen, az asszony továbbra is maradjon csak a „családi tűzhely őrzője”.

— A mezőgazdaságban milyen körülmények között és hogyan dolgoznak a nők?

— A munka minősége, a nők munkájának magasabb szintre emelése a cél a tsz-ekben is. Bár azt hiszem, hogy a mezőgazdaságban sokkal nehezebb a téren előbbrejutni, mint például az iparvállalatoknál. Ma a termelőszövetkezetekben dolgozók között mintegy 180 ezer a szakmunkás, és csupán 9 százaléka a nő. A dolgozó nők 43 százaléka betanított munkás. A 20 ezer felsőfokú végzettségű tsz-ter és alkalmazott közül pedig 2000 a nő. Ezeket a számadatokat azonban nem szabad kiragadva értékelni. Látni kell azt, hogy a nagyszemű mezőgazdaság előtt a kisparcellás földművelés nem igényelt szakképzett dolgozókat. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetben igen magas a nők életkora, és az idősebb generáció már nem szívesen vállalkozik a továbbtanulásra. Nehezíti a nők szakmai előbbrejutását az is, hogy a mezőgazdasági iparszerűvé válása, a technika terhodítása a szakmunkásigényt elsősorban a férfiak körében növelte. A családi teendők miatt kevés nő vállalja, hogy lakóhelyétől távol levő iskolába járjon. Más megoldást kell keresni.

— Hogyan alakult a mezőgazdaságban dolgozó nők javulása az elmúlt időszakban? Ervényszerű-e az egyenlő munkáért egyenlő bér elve a termelőszövetkezetekben?

— Lényeges javulás tapasztalható a nemek közti béaránytalanságok csökkenésében. A szövetkezetekben dolgozók 70 százaléka a végzett munka minősége és mennyisége szerinti teljesítménydíjazást kap. Gond ott van, ahol a teljesítmény nem mérhető, például az adminisztratív munkakörökben. A férfi és nő közötti bérkülönbségek csökkentését bizonyítja, hogy amíg 1973-ban 56 százalék volt a keresetek közötti indokolatlan különbség — a nők kárára —, addig ma már ez mindössze 10—12 százalék. De mint minden átlagszám, ez sem tükrözi a kirívó, konkrét eseteket, amikkel, ha elvettve is, de találkozni lehet még.

— Milyen a nők aránya a

vezetésben, mennyire alkalmasak az irányító munkára?

— Nincs az a mezőgazdasági termelőszövetkezet, amelyben a nők nem vannak jelen, az asszony továbbra is maradjon csak a „családi tűzhely őrzője”.

— A mezőgazdaságban milyen körülmények között és hogyan dolgoznak a nők?

— A munka minősége, a nők munkájának magasabb szintre emelése a cél a tsz-ekben is. Bár azt hiszem, hogy a mezőgazdaságban sokkal nehezebb a téren előbbrejutni, mint például az iparvállalatoknál. Ma a termelőszövetkezetekben dolgozók között mintegy 180 ezer a szakmunkás, és csupán 9 százaléka a nő. A dolgozó nők 43 százaléka betanított munkás. A 20 ezer felsőfokú végzettségű tsz-ter és alkalmazott közül pedig 2000 a nő. Ezeket a számadatokat azonban nem szabad kiragadva értékelni. Látni kell azt, hogy a nagyszemű mezőgazdaság előtt a kisparcellás földművelés nem igényelt szakképzett dolgozókat. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a mezőgazdasági termelőszövetkezetben igen magas a nők életkora, és az idősebb generáció már nem szívesen vállalkozik a továbbtanulásra. Nehezíti a nők szakmai előbbrejutását az is, hogy a mezőgazdasági iparszerűvé válása, a technika terhodítása a szakmunkásigényt elsősorban a férfiak körében növelte. A családi teendők miatt kevés nő vállalja, hogy lakóhelyétől távol levő iskolába járjon. Más megoldást kell keresni.

— Hogyan alakult a mezőgazdaságban dolgozó nők javulása az elmúlt időszakban? Ervényszerű-e az egyenlő munkáért egyenlő bér elve a termelőszövetkezetekben?

— Lényeges javulás tapasztalható a nemek közti béaránytalanságok csökkenésében. A szövetkezetekben dolgozók 70 százaléka a végzett munka minősége és mennyisége szerinti teljesítménydíjazást kap. Gond ott van, ahol a teljesítmény nem mérhető, például az adminisztratív munkakörökben. A férfi és nő közötti bérkülönbségek csökkentését bizonyítja, hogy amíg 1973-ban 56 százalék volt a keresetek közötti indokolatlan különbség — a nők kárára —, addig ma már ez mindössze 10—12 százalék. De mint minden átlagszám, ez sem tükrözi a kirívó, konkrét eseteket, amikkel, ha elvettve is, de találkozni lehet még.

— Milyen a nők aránya a

Képmagnó Casco-visszatérítés

A tévéadások képmagnó rögzítését ma már több napra előre programozhatják. De, ha az adás időpontja eltolódik, például programváltozás miatt, a műsor rögzítése nem sikerül. Egy nyugatnémet cég az ilyen bosszúság elkerülésére olyan eljárást fejlesztett ki, amellyel a videokészleteket maga a tévéprogram kapcsolja be. Ehhez az kell, hogy az adók minden műsorszámának a kezdetével egyidejűleg egy egyedi kódjelet sugározzanak. Ha ezután valaki rögzíteni kíván valamely műsört, annak kódját bekapcsolja a képrögzítőjébe. Egy elektronika összehasonlítja a befutó jeleket a belső táplált kóddal, s ha ezek egyeznek, a képmagnó elkezd működni.

Az autósok előtt már ismert, hogy a két, három, négy, öt vagy ennél több évig balesetmentesen vezető casco-tulajdonosokat a biztosító díjvisszatérítésben részesíti.

Szép számmal vannak olyan gépkocsivezetők, akik óvatos közlekedésük jutalmaként már évek óta rendszeresen háromhavi díjat is visszakapnak a biztosítótól. De mi a helyzet akkor, ha eladja autójukat, majd újat vásárolnak, és az arra kötött casco havi díja esetleg magasabb, mint amit a korábbi gépjármű után fizettek?

A díjvisszatérítés alapja mindig az az összeg, amelyet éppen a jóváírás esedékességekor havonta fizettek. Tehát: ha valaki egy Trabant 601-es Limousin után két éven keresztül havonta 135 forintot fizetett, majd vett egy Zsigulit 1200-ozos típusú, és hat hónapon belül ismét casco-t kötött rá, melynek havi díja már 340 forint, visszatérítésként az utóbbi összeget kapja meg a biztosítótól. Ugyanez természetesen fordítva is fennállhat: a díjvisszatérítés összege kisebb lesz, ha a Zsigulit hasonló feltételek mellett Trabantra cseréli fel az illető.

Inga Magazin Bejáróknak — bejárókról

Megszokott kép a szegedi lakásépítkezések műszakváltásánál: akatifikások, sport-szatyros emberek üldögélnék a munkaterület melletti útszegélyen, az egymásra rakott betoncsöveken, vagy csoportokban áldogálnak, várják a munkásbuszt. Jelenleg Szegeden a DÉLÉP több mint 2 és fél ezer bejáró dolgozója közül csaknem kétezer a megyeszékhelyen dolgoznak. A szegedi építkezésekre összesen 31 munkásjáratot biztosít a vállalat, melyek a megyében, sőt, a megyén kívül is szállítják az onnan jövő, oda visszatérő építőipari dolgozókat. A korántsem teljes lista célállomásai közül néhány: Baks, Tömörkény, Mindszent, Kistelek, Makó, Csölyospálos, Forráskút, Kömpöc, Kiskunmajsa. Valamennyi külön járatot, külön autóbuszt jelent, sőt; egyes településekre többet is küldenek — a bejáró munkásszámlától függően.

Ingázók. Szegedről beszélünk, de bármelyik nagyvároshoz elmehténnek, ahol hasonló esetekkel találkozunk, hiszen szinte az egész magyar iparra, építőiparra jellemző a bejárók nagy száma. Hová tartoznak ők?

A vállalathoz csak addig, amíg munkájukat elvégzik, s ha egy perccel is tovább maradnak, az csak amiatt lehet, hogy mondjuk, késik a munkásbusz. Odahaza meg ugyancsak nem sokat látnak belőlük, az otthon négy falán kívül, hiszen vagy munkába mennek, vagy munkából jönnek, s akkor meg kell pihenni. Szóval, a szűkebb településük társadalmi életében sincsenek úgy jelen, mint a helyi dolgozó szomszédaik.

Ahogy a bejárás, az ingázás, az ipari fejlődés ügyszólván természetes velejárója, és mint társadalmi jelenség, nem új, ugyanígy a nyomában fellepő feszültség sem, amely az imént említett sehova-nem-tartozásuk sajátosságja. Gondja ez egyaránt munkahelynek, népművelőnek.

Ezzel foglalkozva a DÉLÉP szakemberei úgy ítélik meg: sok szempontból előnyös lenne, ha az eddigieknél jobban fórumot teremtenének az ingázóknak. És egyáltalán lehetőséget, hogy foglalkozzanak ennek a kétlaki életmódnak, felemás életformának nem kevés képviselőjével. Bejáróknak — bejárókról szólnak — az a tájékoztató és segítő kiadvány, amelyet „Inga Magazin” kezreztettek el. A negyedévenként megjelenő kiadvány, újság módjára rovatokban foglalkozik az ingázók életével, gondjaikkal, és sokban segítséget nyújt a vállalat jobb megismeréséhez, a kulturálódási lehetőségek kihasználásához, sőt: foglalkozik olyan gyakorlati kérdésekkel is, mint a falusi áruellátás — mit hol kaphat a vásárló —, s egyben fóruma képzésnek, továbbképzésnek is, mert minden számban egy-egy téma foglalkozik építőipari alatechnológiai oktatásával. Az üzemegezésügy kérdése sem marad közömbös, és egybe esik a foglalkozási ártalmakról adnak orvosi tanácsokat. Ott, honunk címmel rovatot nyitnak az otthon maradtok számára: ez lesz a nők fóruma. A konyhaművészettől a ház körüli tennivalókon át a gyerekevelésig sok mindennel szólnak az ingázóknak szánt írások. Emellett pedig jogi tanácsokat adnak a vállalati munkával kapcsolatos kérdésekben.

HÁZASSÁG

Varga Sándor és Farkas Anna Margit, Lázár Zoltán és Kura Gyöngyi, Olasz Sándor és Horváth Ibolya Erzsébet, Galiba László és Sziklai Iona, Peregnyák Tibor és Farkas Margit, Olasz József és Giller Regina, Szaraz Csaba Szilárd és Farkas Tünde, Boross Gábor és Ruby Eva, Nyári Imre és Balla Erika, Almádi István és Papp Adrián, Lahó Tibor és Andriksó Eva, Pomázi János és Soha Aranka, Óze Imre és Szabó Klára, Gyuricza József és Gubina Veronika, Margit, Tomcsányi László József és Szombathelyi Erzsébet, Zsombolyai István és Micsik Mária Rozália, Iha Mihály és Tóth Katalin, Majlát Mihály és Seres Klára, Grosz Walter János és Molnár Márta Magdolna, Tarkó Aurél és Juhász Erika Zsuzsanna, Kószó Szilveszter és Gerencsér Eva, Guba Pál és Szecei Györgyi Margit házasságot kötöttek.

Családi események

Lászlónak és Ilés Teréziának László, Siket Sándornak és Kötél Piroskának Dána Katalin, Bürgés Zoltánnak és Czutor Evinak Mária, Nagy Sándor Zoltán, Varga Ferenc Andor, Prágai Jánosné Balla Rózsa Iona, Mészáros András Mihály, Csikós Lajos, Pein Szvetozár Kovács Mihály, Kiss István, Lovász Istvánné Miklós Erzsébet, Tóth Imréné Brendörfer Iona Etelka, Lászlóffy Miklós, Adam Anna, Kristóf Jánosné Magyar Margit, Szűcs Imre, Vetró István, Szél András, Kozó Károly, Jenői Józsefné Farkas Róza, Dunai Józsefné Zsigmond Rózsa, dr. Molnár Endre János Faragó Istvánné Jójárt Mária, Danner Sándor Péterné Kokovai Mária Anna, Lengyel Lajos István, Somogyi Aladár József, Paku Istvánné Kovács Anna, Kovács Albin István, Szabó Péter, Bárdos János, Bakay Jenőné Tukaics Irén Etelka, Kolompár Orbán, Sztankovics Mihályné Miskolci Mária, Varga Jozsefné Gvetvai Erzsébet, Tombácz Imre, Ábrahám Szilveszter, Pesti István, Vetró András, Fekete Sándor, Vezendi Béla Árpádné Czako Jusztianna, Engl István, Bodó László Gergely, Hegedűs Józsefné Ábrahám Iona, Pélsőczy Zoltán, Pinter Józsefné Berényi Julianna, Takács János, Ámbros Sándor, Bíró Imréné Rácz Eva, Szunyog János, Magony Ferenc Juhász Mihály, Főregéte Nándorné Vetró Rozália, Harkai Sándor, Fekete Erzsébet, Müller Lászlóné Klein Regina, Szinyai László, Budai Ferencné Szász Rozália, Kálmán Imre Ferencné Sági Aranka, Kálló Jánosné Koncek Mária, Széles Jánosné Antal Krisztina Márta Mátyás, Tóth Károly meghaltak.

Irodalomtörténeti acta

A József Attila Tudományegyetem bölcsészettudományi karának kiadásában megjelent az Acta Historiae Litterarum Hungaricarum a magyar irodalomtörténeti acta legújabb száma. A kiadvány ezúttal is több izgalmas tanulmányt kínál: első helyen említhető Csukás István: *A nemzetiségi kérdés, Kemény, Jósika, Madách és Eötvös műveiben című írása*. A kérdés annál figyelemreméltóbb, hiszen legújabbkori történelmünknek ez a fájóan neuragikus pontjává lett jelensége múlt századi nagy gondolkodóink műveinek tükrében alighanem új megvilágításba kerülhet. Érdekes szempontokkal gazdagon bír *Nacsdány József: Móra Ferenc és a szegedi novellista hagyományok* című tanulmánya városunk korábbi novellairódalmának

az íróra gyakorolt hatásait vizsgálja. A következő cím alighanem önmagáért beszél: *Németh László a gondolkodó*. (A szerző: Kiss Lajos.) Az évszázad egyik legnagyobb magyar elméjének páratlan gazdagságú és eredetiségű gondolkodói életművének mélyebb tanulmányozása csak mostanában kezd igazán polgárjogot nyerni. (Csoóri Sándor emlékeztetés. *Első közelítés Németh Lászlóhoz* című esszéje nyitotta meg a sort. Németh László eszmérendszereinek újráfelfedezéséhez.) Hogy az író gondolat- és eszmévilágának vizsgálata milyen kincsekkel gazdagítható, majd egyetemes közgondolmányunkat, ennek távlati egységére beláthatatlannak tűnnek. Hogy az ezzel foglalkozó tanulmányok „sűrűsödnek” — mindenesetre jó jel...

„...hogy szerettek, te édes mostoha” — írta József Attila a világirodalom talán legszebb szerelmes versében, az *Odában*. *Szigligeti Lajos* dolgozatának címe — *Az „édes mostoha”* — ezt a jellegzetesen József Attila-i szöveget, a *költő anyavereinek vizsgálatára* használja föl. (Szigeti Lajos írása nagy költőnk születésének 75. évfordulójára készült.) Ugyanocsk József Attila életművével, a *nép szokásoknak költészetében játszott szerepével* foglalkozó tanulmányában *Horváth Béla*, a magyar irodalomtörténeti acta legfrissebb számát pedig *Lengyel András Juhász Gyula kiadatlan leveleiből közzétett összeállítás* zárja, melyben több, a költő életét kutató filológiai munkához segítséget nyújtó adalék található.

D. L.